DOMSTOLENS DOM (femte afdeling)
24. juni 1986 *

I sag 22/85

angående en anmodning, som Bundesgerichtshof i medfør af protokollen af 3. juni 1971 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

Rudolf Anterist

revisionsappellant og sagsøgt

mod

Crédit lyonnais

revisionsindstævnt og sagsøger,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 17, stk. 3, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (herefter benævnt konventionen),

har

DOMSTOLEN (femte afdeling)

sammensat af afdelingsformanden U. Everling, dommerne R. Joliet, O. Due, Y. Galmot, og C. Kakouris,

generaladvokat: M. Darmon
justitssekretær: fuldmægtig D. Louterman

efter at der er afgivet indlæg af:

— revisionsappellanten, sagsøgte i hovedsagen, ved advokaterne H. Embacher og G. Holzhauser, for så vidt angår skriftvekslingen, og ved advokat H. Embacher, for så vidt angår den mundtlige forhandling,

* Processprog: Tysk.

— revisionsindstævnte, sagsøgeren i hovedsagen, ved advokat B. Gass, for så vidt angår den mundtlige forhandling

— Det forenede Kongeriges regering ved S. J. Hay, Treasury Solicitor's Department, som befuldmægtiget, for så vidt angår skriftvekslingen, og ved M. C. L. Carpenter, Lord Chancellor's Department, som befuldmægtiget, for så vidt angår den mundtlige forhandling,

— Den italienske Republiks regering ved avvocato dello Stato O. Fiumara, som befuldmægtiget, for så vidt angår skriftvekslingen,

— Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved J. Pipkorn og S. Pieri, som befuldmægtigede, for så vidt angår skriftvekslingen, og ved J. Pipkorn, som befuldmægtiget, for så vidt angår den mundtlige forhandling,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 4. februar 1986,

afsagt følgende

DOM

(Sagsfremstillingen udelades)

Præmisser

1 Ved kendelse af 20. december 1984, indgået til Domstolen den 24. januar 1985, har Bundesgerichtshof i medfør af protokollen af 3. juni 1971 vedrørende Domstolens fortolkning af konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (herefter benævnt konventionen) forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af konventionens artikel 17, stk. 3.

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en sag mellem Crédit lyonnais og Anterist og vedrører opfyldelse af en kautionsaftale.

3 Ved aftale af 16. maj 1967 kautionerede Anterist, der er bosat i Saarbrücken (Tyskland), for de forpligtelser, som anpartsselskabet Anterist & Schneider (med hjemsted i Frankrig) måtte pådrage sig over for banken Crédit lyonnais, der repræsenteredes af sin afdeling i Forbach, som ligger i Sarreguemines retskreds (Frankrig). Bestemmelserne i denne aftale, der var optaget i en standardformular fra banken, indeholdt følgende klausul: »Retten i den retskreds, hvor afdelingen er beliggende, er enekompetent til at påkende alle tvister om aftalens opfyldelse uden hensyn til, hvem der sagsøges«.

4 Da selskabet Anterist & Schneider ikke kunne betale deres gæld til forfaldstid, anlagde banken sag ved Landgericht Saarbrücken, hvorunder den påstod Anterist dømt til at opfylde kautionsaftalen. Anterist gjorde indsigelse mod rettens kompetence med den begrundelse, at kautionsaftalen gjorde retten i Sarreguemines enekompetent. Landgericht Saarbrücken gav Anterist medhold. Efter anke fra Crédit lyonnais fandt Oberlandesgericht, at den pågældende klausul alene begunstigede Crédit lyonnais, hvorfor den måtte antages kun at være aftalt til fordel for banken, jfr. konventionens artikel 17, stk. 3. Den ophævede derfor dommen og hjemviste sagen til Landgericht. Anterist iværksatte derefter revisionsanke ved Bundesgerichtshof og nedlagde herunder påstand om stadfæstelse af Landgerichts dom.

5 Bundesgerichtshof er af den opfattelse, at Oberlandesgericht forudsætningsvis har antaget, at enhver klausul, der fastsætter kompetence for retterne i den stat, hvor en af parterne har bopæl, må forstås således, at den kun er aftalt til fordel for denne part, hvilket stemmer med indholdet af konventionens artikel 17, stk. 3.

6 Da en fortolkning af konventionen er påkrævet for at kunne afgøre, om denne antagelse er holdbar, har Bundesgerichtshof forelagt følgende præjudicielle spørgsmål:

»Må det antages, at en værnetingsaftale 'kun er indgået til fordel for én af parterne', jfr. domskonventionens artikel 17, stk. 3, når forholdet alene er det, at parterne i henhold til domskonventionens artikel 17, stk. 1, gyldigt har aftalt, at den internationale kompetence tilkommer en ret eller retterne i en kontraherende stat, på hvis område denne part har sin bopæl?«

7 Efter Anterists opfattelse bør det præjudicielle spørgsmål besvares benægtende. For at kunne afgøre, om en værnetingsklausul kun er aftalt til fordel for den ene part, må man undersøge, hvad der har været parternes vilje. Denne vilje skal give sig udtryk i klausulens ordlyd. Som eksempel på en klausul, der er omfattet af konventionens artikel 17, stk. 3, har Anterist anført en klausul, der giver den ene part ret til at sagsøge den anden part enten ved hans hjemting eller ved sit eget hjemting, mens det samtidig bestemmes, at parten selv kun kan sagsøges ved sit eget hjemting. Anterist har endvidere anført, at et bekræftende svar på det forelagte spørgsmålet ville være i strid med opbygningen af konventionens artikel 17. Undtagelsen i konventionens artikel 17, stk. 3, ville nemlig i så fald blive hovedreglen, fordi de fleste klausuler erfaringsmæssigt gør en af parternes hjemting kompetent. Endvidere ville en sådan løsning føre til en opdeling i forskellige sager, der hviler på det samme kontraktsforhold, mellem retterne i forskellige stater, hvilket konventionens artikel 17, stk. 1, netop søger at undgå. Endelig gælder det, at selv om man principielt besvarer det præjudicielle spørgsmål bekræftende, må man anerkende undtagelser, fordi den fordel, der er omtalt i konventionens artikel 17, stk. 3, kun skal være til den ene parts fordel. De fordele, som klausulen kan medføre for den anden part, skal bedømmes i forhold til de relevante nationale retsregler, hvilket vil medføre en betydelig usikkerhed med hensyn til den konkrete anvendelse af konventionens artikel 17, stk. 3.

8 Efter Crédit lyonnais' opfattelse, der alene har afgivet mundtligt indlæg, bør det forelagte spørgsmål besvares bekræftende. Valget af en af parternes hjemting tillader altid den slutning, at aftalen kun er indgået til partens fordel på grund af

de praktiske fordele, som valget medfører for ham (tidsgevinst, kendskab til national ret, sprog, valg af advokat).

9 Det forenede Kongeriges regering er af den opfattelse, at det præjudicielle spørgsmål bør besvares benægtende. En modsat løsning ville berøve konventionens artikel 17, stk. 1, enhver praktisk virkning. De mest anvendte klausuler gør nemlig retterne i den medlemsstat, hvor kun den ene part har bopæl, enekompetente. Dersom sag anlægges af parten med bopæl i den stat, hvis retter således er erklæret kompetente, ville denne part nemlig kunne omgå reglen om enekompetence efter artikel 17, stk. 1, under påberåbelse af konventionens artikel 17, stk. 3. Dersom sag anlægges af den anden part, vil denne ganske vist i henhold til konventionens artikel 17, stk. 1, være tvunget til at anlægge den ved sagsøgtes hjemting; imidlertid vil anvendelsen af den almindelige regel i konventionens artikel 2 føre til det samme resultat. Værnetingsklausulen ville da være overflødig, og det samme ville gælde konventionens artikel 17, stk. 1, der fastsætter enekompetence for den af klausulen udpegede ret.

10 Det forenede Kongeriges regering har derfor foreslået konventionens artikel 17, stk. 3, fortolket således, at den kun finder anvendelse på klausuler, der fastsætter, ved hvilken ret en part skal anlægge sag, uden at angive den ret, der er kompetent i søgsmål rejst af den anden part. Konventionens artikel 17, stk. 3, har netop til formål at undgå, at sager anlagt af den sidstnævnte part i medfør af konventionens artikel 17, stk. 1, anses for omfattet af enekompetencen for den ret, der er udpeget som kompetent til at påkende sager anlagt af den anden part.

11 Den italienske Republiks regering har foreslået det forelagte spørgsmål besvaret således, at det forhold, at den ene parts hjemting er udpeget som værneting, kan være udtryk for, at værnetingsklausulen alene er aftalt til fordel for denne part, men at det nødvendigvis ikke altid er tilfældet. Det påhviler den nationale ret, hvor sagen er anlagt, på grundlag af samtlige foreliggende oplysninger at afgøre, om klausulen tillige — om end i anden række — er aftalt i den anden parts interesse.

12 Efter Kommissionens opfattelse skal det præjudicielle spørgsmål besvares bekræftende. Konventionens artikel 17, stk. 3, bør fortolkes således, at anvendelsesområdet for stk. 1 begrænses, idet stk. 1 er en undtagelse fra de almindelige bestemmelser om retternes kompetence, som findes i konventionens artikler 2, 5 og 6. Den omstændighed, at den ene parts hjemting er gjort til værneting, gør det nærliggende at antage, at klausulen kun er blevet aftalt til fordel for denne part, jfr. konventionens artikel 17, stk. 3. Enhver værnetingsklausul, der fraviger det almindelige princip i konventionens artikel 2, der begunstiger sagsøgte, skal præsumptivt antages at være indgået til fordel for sagsøgeren efter betydningen i konventionens artikel 17, stk. 3.

13 Det skal indledningsvis fremhæves, at konventionens artikel 17, der findes i afsnit II, afdeling 6 med overskriften »Aftaler om kompetence«, gør det muligt for parterne inden for de af bestemmelsens stk. 2 opstillede grænser efter fælles aftale at vælge en ret eller retterne i en kontraherende stat. Parterne kan således udpege en ret som kompetent, uanset at den efter konventionens almindelige eller særlige bestemmelser ikke er det, eller udelukke kompetencen for en ret, der normalt er kompetent i medfør af disse regler. Artikel 17, stk. 1, fastsætter enekompetence for den ret eller de retter, der er udpeget ved klausulen, mens stk. 3 sikrer den part, til hvis fordel klausulen er aftalt, ret til at anlægge sag ved enhver anden ret, der er kompetent efter konventionen.

14 Da konventionens artikel 17 knæsætter princippet om partsautonomien, skal bestemmelsens stk. 3 fortolkes således, at parternes fælles vilje ved indgåelsen af kontrakten bør respekteres. Følgelig skal parternes fælles vilje til at begunstige den ene part klart fremgå, enten af klausulens ordlyd, eller af den helhed af holdepunkter, som fremgår af kontrakten eller omstændighederne omkring dens indgåelse.

15 Klausuler, der udtrykkeligt angiver den part, til hvis fordel de er aftalt, og klausuler, der uanset at de angiver, hvilke retter hver part skal indstævne den anden for, dog giver den ene af parterne større frihed ved valget af værneting, må således

antages at være klausuler, som ifølge deres ordlyd kun er aftalt til fordel for én af parterne.

16 Det forhold, at der er aftalt værneting i en kontraherende stat, hvor en af parterne har bopæl, er ikke i sig selv tilstrækkeligt til, at parterne kan antages overensstemmende at have villet give denne part en fordel, når henses til de mange bevæggrunde, der kan ligge bag en sådan aftale.

17 Herefter vil den nationale rets spørgsmål være at besvare således, at en værnetingsaftale ikke kan anses for kun at være indgået til fordel for én af parterne, jfr. konventionens artikel 17, stk. 3, blot fordi parterne har aftalt, at kompetencen tilkommer en bestemt ret eller retterne i en kontraherende stat, på hvis område denne part har bopæl.

Sagens omkostninger

18 De udgifter, der er afholdt af Det forenede Kongeriges regering, Den italienske Republiks regering og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (femte afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Bundesgerichtshof ved kendelse af 20. december 1984, for ret:

En værnetingsaftale kan ikke anses for kun at være indgået til fordel for én af parterne jfr. artikel 17, stk. 3, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder

handelssager, blot fordi parterne har aftalt, at kompetencen tilkommer en bestemt ret eller retterne i en kontraherende stat, på hvis område denne part har bopæl.

Everling Joliet

Due Galmot Kakouris

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 24. juni 1986.

P. Heim
Justitssekretær

U. Everling
Formand for femte afdeling